

**Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут**

Кафедра цивільного права

Гришко У.П.

**ПІДПРИЄМНИЦЬКЕ ПРАВО УКРАЇНИ
методичні вказівки для підготовки
до семінарських занять здобувачів
4-го курсу денної та заочної форм навчання
спеціальності «Право»**

Івано-Франківськ, 2023

ББК 67.303

Г82

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 28 серпня 2023 року)

Схвалено Науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №1 від 28 серпня 2023 року)

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 29 серпня 2023 року)

Рецензенти:

Мироненко І.В.

*доктор юридичних наук, доцент
професор кафедри цивільного права,*

Петечел Н.М.

*кандидатка юридичних наук, викладачка
кафедри судочинства*

Г82   **Гришко У.П.: Підприємницьке право України:** методичні вказівки для підготовки до семінарських занять здобувачів 4-го курсу денної та заочної форм навчання спеціальності «Право». Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2023. – 47с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану освітнього рівня «бакалавр» спеціальності «Право» і призначений для підготовки до семінарських занять здобувачів 4-го курсу денної та заочної форм навчання із навчальної дисципліни «Підприємницьке право України», а також для підготовки до складання заліку. В посібнику викладені: зміст навчальної дисципліни і тематика семінарських занять для здобувачів денної та заочної форми навчання та перелік тем індивідуальних завдань. До кожної теми подано методичні рекомендації, що допоможуть здобувачу якісніше оволодіти темою, питання для обговорення, завдання для самоконтролю, перелік літератури та нормативно-правових актів. Методична розробка призначена для здобувачів, викладачів.

© Гришко У.П., 2023

© Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
ПІДПРИЄМНИЦЬКЕ ПРАВО УКРАЇНИ	6
ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ	
ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	9
Семінарське заняття № 1. Загально- теоретичні положення підприємницького права України	9
Семінарське заняття № 2. Суб'єкти підприємницького права.....	12
Семінарське заняття № 3.Правове регулювання реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності.....	15
Семінарське заняття № 4. Правові основи ліцензування підприємницької діяльності.....	19
Семінарське заняття № 5. Правовий режим майна суб'єктів підприємницької діяльності.....	22
Семінарське заняття № 6. Загальні положення договірних правовідносин за участю суб'єктів підприємницької діяльності.....	25
Семінарське заняття № 7. Припинення підприємницької діяльності.Банкрутство.....	28
Семінарське заняття № 8. Правове регулювання відповідальності та захисту суб'єктів підприємницької діяльності	31
Семінарське заняття № 9. Правове регулювання економічної конкуренції та монополії.....	35
ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ДЕННОЇ ФОРМИ	
НАВЧАННЯ.....	39
ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ	
ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	40
Семінарське заняття № 1.Загально-теоретичні положення підприємницького права України	40
Семінарське заняття № 2. Суб'єкти підприємницького права.....	43

ПЕРЕДМОВА

Постійний розвиток та удосконалення правового регулювання господарської діяльності, яка має на меті отримання прибутку сприяло формуванню та становленню в законодавстві України якісно нової сукупності юридичних норм – підприємницького права.

Звичайно, опрацювання правової бази з підприємницького права означає і необхідність її оперативного засвоєння всіма, хто пов'язує свою професійну діяльність із набуттям таких знань. Отримання високоякісних знань із підприємницького права може стати вагомим чинником забезпечення стабільної ефективності і високої культури господарювання в Україні.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Підприємницьке право України» є поглиблене вивчення норм підприємницького права, сучасних тенденцій і закономірностей його розвитку, особливостей правового регулювання та основних дискусійних теоретичних питань. Вивчення цієї навчальної дисципліни неможливе без урахування практики застосування господарського законодавства у сфері здійснення підприємницької діяльності; а оновлення законодавчих актів, які визначають особливості правового статусу окремих суб'єктів підприємницької діяльності лише підкреслюють динаміку його розвитку. Відповідно до існуючих пріоритетів у вищій школі дана навчальна дисципліна покликана формувати здобувачів як майбутніх юристів-практиків, так і науковців, а також орієнтувати їх на дослідження проблематики підприємницького права. Це дозволить їм захищати права та надавати кваліфіковану правову допомогу суб'єктам підприємницької діяльності.

Основне **завдання** навчальної дисципліни – сформулювати у здобувачів теоретичне розуміння підприємництва, суб'єктів підприємницької діяльності, а також вміння застосувати теоретичні знання на практиці, проводити правовий аналіз ситуацій, які потребують відповідного правового вирішення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен **знати:**

- основні положення підприємницького права як науки, навчальної дисципліни та галузі права, її структуру, предмет і завдання;
- теоретичні аспекти окремих правових інститутів;
- порядок державної реєстрації створення та припинення суб'єктів підприємницької діяльності;
- особливості правового режиму майна суб'єктів підприємницької діяльності;
- особливості укладення підприємницьких договорів;
- базовий матеріал, наведений у лекціях та відпрацьований на семінарських заняттях щодо визначення основних понять підприємницького права, їх сутності та значення для практичної діяльності з надання правової допомоги

суб'єктам підприємницької діяльності;

вміти:

- аналізувати, узагальнювати та правильно застосовувати норми підприємницького права;
- розрізняти відносини, що регулюються чинним законодавством у сфері підприємницької діяльності;
- застосовувати на практиці норми правових актів у сфері підприємництва;
- застосовувати правові знання з підприємництва для оцінювання юридичних фактів, обґрунтувати їх правову оцінку;
- приймати обґрунтовані рішення щодо реалізації норм підприємницького законодавства у практичній діяльності.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПІДПРИЄМНИЦЬКЕ ПРАВО УКРАЇНИ»

Тема 1. Загально- теоретичні положення підприємницького права України .

Поняття та предмет підприємницького права. Методи правового регулювання підприємницьких відносин. Поняття та ознаки підприємницької діяльності. Співвідношення підприємницької діяльності з господарською діяльністю.

Принципи здійснення підприємницької діяльності. Свобода підприємницької діяльності та її межі.

Джерела підприємницького права. Конституційні засади регулювання підприємництва. Господарський та Цивільний кодекси як основні акти у сфері регулювання підприємницької діяльності. Судова практика та її роль як джерела підприємницького права.

Тема 2. Суб'єкти підприємницького права.

Поняття суб'єкта підприємницького права, його співвідношення з поняттям суб'єкта господарювання (господарської діяльності).

Особливості правового статусу фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності (громадян-підприємців).

Поняття та правовий статус приватного підприємства.

Господарські товариства як суб'єкти підприємницької діяльності. Поняття та правовий статус повного та командитного товариств. Правовий статус товариства з додатковою та обмеженою відповідальністю. Правовий статус акціонерного товариства. Правовий статус виробничого кооперативу.

Тема 3. Правове регулювання реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності в Україні.

Інститут державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності: поняття, принципи та значення. Порядок проведення державної реєстрації юридичних осіб.

Установчі документи та державна реєстрація господарського товариства. Порядок державної реєстрації громадянина- підприємця.

Тема 4. Правові основи ліцензування та державного контролю підприємницької діяльності.

Інститут ліцензування: поняття, значення, процедура. Види господарської

діяльності, що підлягають ліцензуванню. Основні засади державного контролю у підприємницькій діяльності. Поняття та види державного контролю. Здійснення державного контролю у сферах господарювання (підприємництва) Правовий статус контролюючих органів. Правовий статус суб'єктів підприємництва у процесі здійснення державного контролю.

Тема 5. Правовий режим майна суб'єктів підприємництва

Поняття та зміст правового режиму майна суб'єктів підприємництва. Поняття та склад майна суб'єктів підприємництва. Правовий статус майна громадянина-підприємця. Правовий режим майна юридичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності.

Тема 6. Загальні положення договірних правовідносин за участю суб'єктів підприємницької діяльності

Поняття та ознаки підприємницького договору. Види підприємницьких договорів.

Основні принципи договірної права України: принципи справедливості, добросовісності, розумності, принцип свободи договору, принцип неприпустимості зловживання правом у договірних зобов'язаннях.

Форма підприємницьких договорів. Порядок укладення, зміна і розірвання підприємницьких договорів.

Відповідальність за порушення договірних зобов'язань: основні засади та особливості правового регулювання за Господарським та Цивільним кодексами України.

Тема 7. Припинення підприємницької діяльності. Банкрутство.

Інститут припинення суб'єктів підприємницької діяльності: поняття, підстави, процедура здійснення. Правові наслідки припинення суб'єктів підприємницької діяльності в результаті реорганізації та ліквідації.

Порядок здійснення ліквідації суб'єктів підприємницької діяльності.

Особливості здійснення державної реєстрації припинення. Інститут банкрутства суб'єктів підприємницької діяльності: поняття, значення, підстави, учасники, стадії. Особливості процедури банкрутства у застосуванні щодо окремих видів суб'єктів підприємницької діяльності.

Тема 8. Правове регулювання відповідальності суб'єктів підприємницької діяльності.

Загальні положення про відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності.

Господарсько-правова відповідальність: поняття, ознаки, принципи, функції, підстави та межі.

Основі засади застосування господарських та адміністративно- господарських санкцій у сфері підприємницької діяльності.

Право на захист прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності. Способи захисту прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності.

Основні засади та правове регулювання адміністративно-правового, нотаріального, судового захисту.

Захист підприємницької діяльності від недобросовісної конкуренції.

Відповідальність за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства.

Тема 9. Правове регулювання економічної конкуренції та монополії.

Система правового регулювання економічної конкуренції та монополістичної діяльності. Поняття, роль та принципи економічної конкуренції. Правовий статус природних монополій.

Основні види порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

ФОРМИ НАВЧАННЯ

Тема 1. Загально- теоретичні положення підприємницького права України (2 години).

Методичні рекомендації: При підготовці до семінарського заняття здобувачам необхідно розглянути існуючі підходи до визначення сутності підприємницького права: 1) самостійна галузь права; 2) складова частина цивільного права; 3) складова частина господарського права. Але найбільш доцільний підхід полягає в тому, що підприємницьке право є комплексною підгалуззю права, яка тяжіє в більшій мірі до цивільного права, та господарського права, але об'єднує у собі норми адміністративного, фінансового, кримінального та деяких процесуальних галузей права. Підприємницьке право охоплює, норми які регулюють суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права на підприємницьку діяльність. Також слід визначитись із зв'язком підприємницького права з іншими галузями права, які відносини регулює підприємницьке право та якими методами. Студенти повинні знати систему підприємницького права та вміти виділяти три рівня правових принципів підприємницького права: загальноправові, міжгалузеві і галузеві. Також необхідно звернути увагу на специфіку джерел підприємницького права та вміти класифікувати норми підприємницького права за ступенем узагальнення, за змістом, за методом правового регулювання, за функціональним спрямуванням та за характером впливу (в останньому випадку мова йде про регулятивні норми). Значну роль у вдосконаленні регулювання підприємницької діяльності відіграє судова практика, і хоча офіційно судові рішення не є джерелом права, проте вони фактично виконують таку роль у певних випадках (зокрема, у разі наявності прогалин у нормативних актах, що регулюють підприємницькі відносини).

Питання для обговорення:

1. Поняття та предмет регулювання підприємницького права.
2. Методи правового регулювання підприємницьких відносин.
3. Поняття та ознаки підприємницької діяльності. Співвідношення підприємницької діяльності з господарською діяльністю.
4. Принципи здійснення підприємницької діяльності. Свобода підприємницької діяльності та її межі.
5. Джерела підприємницького права:
  - конституційні засади регулювання підприємництва.
  - Господарський та Цивільний кодекси як основні акти у сфері регулювання підприємницької діяльності.
  - судова практика та її роль як джерела підприємницького права.

Практичні завдання:

Завдання 1. Чи є підприємницькою наступна діяльність:

- а) громадянин будує майстерню сусіду за винагороду;
- б) громадянин купив акції АТ з метою одержання дивідендів;
- в) некомерційне підприємство продає надлишки майна, яке знаходиться у нього на

балансі?

Завдання 2. Письмово у вигляді таблиці (схеми) проведіть розмежування підприємницьких правовідносин з іншими видами правовідносин.

Задача 1.

У приміщенні навчального закладу було розміщено оголошення, у якому П. пропонувала взяти на квартиру двох студенток для проживання на строк не менше одного року з оплатою 5 000 гривень за місяць. Ознайомившись із текстом оголошення, працівники районної державної податкової інспекції відвідали П.і вказали їй на необхідність зареєструватися в якості фізичної особи-підприємця. П.відмовилася виконувати вимогу працівників податкової інспекції, оскільки вона бере на квартиру студенток вперше; квартира є її особистою власністю, яку вона може використовувати за будь-яким призначенням. Окрім того, вона вчасно оплачує комунальні послуги та податки. Перед державою невиконаних зобов'язань не має. *Вирішіть спір. Назвіть ознаки підприємницької діяльності. Чи обґрунтованою є вимога працівників державної податкової інспекції.*

Задача 2.

ТОВ «Будмонтаж» та ТОВ «Дитячий табір «Ромашка» уклали договір міні, згідно якого ТОВ «Будмонтаж» зобов'язувалось виконати роботи по ремонту дитячого табору, а останній — в обмін надати послуги оздоровлення дітей працівників будівельної компанії.

Норми якого законодавчого акта (ЦК чи ГК України), що регулюють договір міні, повинні застосовуватись у данному випадку?

Завдання. Чи існують, на Вашу думку, неузгодженості між Господарським та Цивільним кодексами України? Якщо так, то які саме? Проаналізуйте.

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягає особливість підприємницького права ?
2. Що є предметом підприємницького права?
3. Які методи підприємницького права Ви знаєте?
4. Що являє собою система підприємницького права?
5. Яке співвідношення понять "господарська діяльність" і "підприємницька діяльність"?
6. Назвіть відмінності підприємницької діяльності від господарської діяльності?
7. Які обмеження підприємницької діяльності передбачені чинним законодавством?
8. У чому полягає свобода підприємницької діяльності?
9. Що таке підприємницький ризик?
10. Що означає «систематичність» як ознака підприємницької діяльності?
11. Які основні джерела підприємницького права Ви знаєте?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2004р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

3.Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

4.Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р.№ 1576-XII.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

5. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>

6.Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23.02.2006 № 3480-IV .URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

7. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р. № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

8. Закон України «Про підприємництво» (чинна -**стаття 4**) від 07.02.1991 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>

9. Аганіна А.О. Правове регулювання підприємницької діяльності: історичний аспект.*Вісник Запорізького національного університету* . 2018. №1. С. 8-21

10.Бевз С.І. Підприємницьке право в схемах: загальна частина: Навч. посіб. К ПП «Фірма «Гранмна», 2012. –292 с.

11. ГЛІБКО С. В., ГРЕЧКО О. А. Конституційні гарантії права на підприємницьку діяльність. *Право та інноваційне суспільство*. № 2 (15) 2020.С.154-160.

12.Дякуновський О. Є. Систематичність та одержання прибутку як ознаки підприємництва в Україні: досвід Республіки Польща. *Juris Europensis Scientia*. Випуск 3, 2020. С.31-37

13.Єршова С.І. До питання про ознаки підприємницької діяльності: законодавчі та теоретичні аспекти. *Держава та регіони*. 2014. С. 94-103.

14. Кондратов Б.В. Підприємницьке право як самостійна галузь права: до постановки питання. *Порівняльно-аналітичне право*.2016. №2.С.69-70

15. Корнєєв Ю. В.. Підприємницьке право України: Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2019. 120 с.

16.Моїсеєнко Ю. М.Свобода підприємницької діяльності і її межі у світлі диференціації організаційно- правових форм господарювання. *Київський часопис права*, (4), 44-49. <https://doi.org/10.32782/klj/2022.4.6>

17.Маматова Л.Ш.Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні. REPORTER OF THE PRAZOVSKYI STATE TECHNICAL UNIVERSITY. Section: Economic sciences .2018, Issue 35.С.33-40

18.Олійник А. Методологія дослідження конституційної свободи особи на підприємницьку діяльність в Україні. *Підприємництво, господарство і право*.2019. № 3 (277). С. 208-212.

19. Олійник А. Ю. Поняття реалізації конституційної свободи на підприємницьку діяльність в Україні. *Право і суспільство* .№ 2. 2020. С.98-103

20.Підприємництво [Текст] : підручник / С. В. Панченко, В. Л. Дикань, О. В. Шраменко

[та ін.]. Харків : УкрДУЗТ, 2018. Ч. 1. Теоретичні основи організації підприємницької діяльності. 241 с

21.Сагайдак Ю. Підприємницька діяльність як основна форма реалізації економічних прав людини. Теоретико- правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*.2016.№7.С.44-48

Тема 2. Суб'єкти підприємницького права (2 години)

Методичні рекомендації: Ринкова економіка породила різні організаційні форми суб'єктів підприємництва: громадяни – підприємці,господарські товариства, приватні підприємства. Поняття суб'єкта підприємницького права обґрунтоване теорією підприємницького права, яка виходить з того, що суб'єктами підприємницького права є учасники підприємницьких відносин. Найбільшу та найважливішу для господарської діяльності групу суб'єктів підприємницького права складають суб'єкти підприємництва. Тому саме їх правовому статусу приділяється головна увага у цьому семінарському занятті.

Метою даного семінарського заняття є правовий аналіз видів суб'єктів підприємництва у загальних рисах.

Серед суб'єктів належну увагу слід звернути на таку категорію як громадянин – підприємець. В процесі підготовки до семінарських занять студенти повинні опанувати питання, пов'язані із визначенням правового статусу громадянина – підприємця.

Домінуюче місце серед суб'єктів господарювання належить підприємствам. Це зумовлено особливостями економічними і соціальними функціями підприємства в економічній системі, а саме функціями товаровиробника, який задовільняє суспільні потреби у продукції, роботах, послугах.

На основі аналізу відповідних норм Господарського кодексу України важливо визначити поняття підприємства як організаційно – правової форми господарювання, їх види, особливості організаційної структури та управління підприємством.

Питання для обговорення:

1.Поняття суб'єкта підприємницького права, його співвідношення з поняттям суб'єкта господарювання (господарської діяльності).

2. Особливості правового статусу фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності (громадян-підприємців).

3. Поняття та правовий статус приватного підприємства.

4.Господарські товариства як суб'єкти підприємницької діяльності.

-правове становище акціонерного товариства.

-правовий статус товариства з додатковою та обмеженою відповідальністю.

-правовий статус виробничого кооперативу

Практичні завдання:

Завдання 1.Які з нижченазваних осіб не можуть бути засновниками суб'єкта

підприємницької діяльності зі статусом юридичної особи?

а) народні депутати України;

б) державні підприємства;

в) державні службовці;

г) особи, позбавлені судом права займатися тим видом діяльності, який має бути основним для підприємницької організації, що засновується;

д) іноземці;

е) казенні підприємства;

є) військовослужбовці;

ж) особи, з яких не знята (не погашена) судимість;

з) особа у віці від 14 до 18 років.

Відповіді обґрунтуйте з посиланням на норми чинного законодавства.

Задача 1. Громадянин Туреччини, який закінчив Українську медичну стоматологічну академію в м.Полтава, одружився на українці та вирішив відкрити приватну стоматологічну практику в Україні. Чи може іноземний громадянин здійснювати підприємницьку діяльність в Україні? Якщо так, то визначте умови, за виконання яких він може це зробити. Порадьте оптимальну організаційно-правову форму здійснення зазначеної діяльності.

Задача 2. Троє громадян вирішили створити господарське товариство, яке б характеризувалося: можливістю залучення коштів інших осіб (незасновників) з метою створення значного за розмірами капіталу; незначним ризиком для учасників товариства у разі негараздів у його діяльності; обмеженим рухом учасників; незначним рівнем публічності діяльності товариства; можливістю формування виконавчого органу не лише з учасників товариства, а й з найманих працівників. Якому виду господарських товариств відповідають ці ознаки? Які дії мають виконати засновники для реалізації свого задуму?

Задача 3. Приймаючи рішення про створення акціонерного товариства, засновники мали вирішити питання:

1. Який вид цього товариства – публічне чи приватне – дає можливість на стадії заснування (до державної реєстрації) сплатити меншу частину статутного фонду?

2. Хто із засновників може бути звільнений від сплати обов'язкової частини своєї частки до державної реєстрації товариства?

3. Яким чином має відбуватися повна сплата частки засновника?

Допоможіть засновникам знайти відповіді на поставлені запитання.

Задача 4. Акціонер приватного акціонерного товариства «Омега» продав належні йому акції своєму приятелю. Засновники цього товариства звернулися до суду з позовом про визнання недійсним договору купівлі-продажу цих акцій на тій підставі, що установчим договором про заснування товариства була передбачена заборона відчуження акцій товариства третім особам без згоди самого товариства та його акціонерів, які мали переважне право на придбання акцій товариства, що відчужуються.

У чому полягає різниця у правовому статусі (правах та обов'язках) акціонерів публічного АТ і приватного АТ? Яке рішення має винести суд? Обґрунтуйте свою

відповідь.

Питання для самоконтролю:

- 1.Що таке суб'єкт підприємницької діяльності?
2. Якими ознаками характеризується суб'єкт підприємницької діяльності?
3. Які види суб'єктів підприємницької діяльності передбачено чинним законодавством?
4. Які особливості правового статусу фізичних осіб-підприємців?
5. Які обмеження у здійсненні фізичними особами окремих видів підприємницької діяльності передбачені законодавством?
- 6.З якою метою створюються виробничі кооперативи? Яким чином ця мета впливає на особливості правового становища виробничого кооперативу?
- 7.У чому полягає універсальність організаційно – правової форми господарського товариства?
- 8.Які види господарських товариств ви знаєте? За якими ознаками здійснюється класифікація господарських товариств?
- 9.Порівняйте правове становище товариства з обмеженою відповідальністю і закритого акціонерного товариства, зазначивши їх спільні та відмінні риси?

Перелік рекомендованої літератури:

- 1.Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
- 2.Господарський кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
- 3.Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
- 4.Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р.№ 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
- 6.Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23.02.2006 № 3480-IV .URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
7. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р. № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
8. Закон України «Про підприємництво» (чинна -**стаття 4**) від 07.02.1991 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>
- 9.Закон України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 № 2465-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>
10. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 № 2275-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
11. Господарське право : навч. посібник / укл. А.А. Бутирський. Чернівці : Чернівець. нац.

ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 144 с

12.Ватрас В. Доктринальні та нормативні питання визначення складу учасників господарських та інших видів підприємницьких товариств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* Том 1 № 74 (2022).С.93-97

13.Гарагонич О.В. Господарська правосуб'єктність акціонерних товариств: дис. на здобуття наук. ступ. док. юр.наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право; господарське процесуальне право (081 – Право). Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень Національної академії наук України» НАН України, Київ, 2020.с.466

14.Грудницька С.М., О.С. Шеремет. Удосконалення правового регулювання організації і діяльності повних товариств. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13694/1/Hrudnytska_Sheremet_73-81.pdf

15.Зеліско А.В. Підприємницькі юридичні особи приватного права як суб'єкти цивільних правовідносин: монографія/ Алла Володимирівна Зеліско.- Івано-Франківськ, Прикарпат.нац.ун-т ім. Василя Стефаника.2016 .445с.

16.Зеліско А. Підприємницькі юридичні особи приватного права: термінологічний аналіз // Підприємництво, господарство і право : щомісячний науково-практичний юридичний журнал / Н.-д. ін-т приватного права і підприємництва ім. академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України ; ТОВ "Гарантія". – Київ, 2016. – № 4 (242). – С. 19-24

17.Касьяненко Д.І., Герасимова Г.В. Особливості господарювання фізичної особи як суб'єкта підприємницької діяльності. Молодий вчений. №10 (62). 2018. С.659-662

18.Кузнєцов М. Що обрати — ТОВ чи ПП?. *Юридична газета.№6 (736).* URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/shcho-obrati--tov-chi-pp.html>

19.Овченко О. В. Роль та місце командитного товариства в системі господарських товариств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.* 2022 № 60.С.43-46

20.Сіщук Л.Підприємницькі юридичні особи в умовах рекодифікації цивільного законодавства України. *Підприємництво, господарство і право.*№4.2021.С.74-80

21.Попов Ю. Ю. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» : наук.-практ. комент. / Ю. Ю. Попов. Київ : К.І.С., 2019. 392 с.

22.Правові засади створення, діяльності та припинення юридичних осіб в Україні: навч. посібник / Ю. М. Юркевич, У. Б. Андрусів, О. Б. ВербаСидор та ін.; за ред. Ю. М. Юркевича. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 412 с

Тема 3. Правове регулювання реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності в Україні (2 години).

Методичні рекомендації: При підготовці до семінарського заняття, увагу слід звернути на питання, пов'язані із порядком утворення суб'єктів

підприємництва. Державна реєстрація суб'єктів підприємництва полягає у засвідченні факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб- підприємців та громадських формувань. В процесі підготовки до семінарського заняття слід, насамперед, визначити органи, уповноважені здійснювати реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб- підприємців, порядок державної реєстрації суб'єктів підприємництва, підстави для зупинення та відмови у державній реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності. Здобувачі повинні знати перелік документів, які необхідні для державної реєстрації суб'єктів господарювання, детальніше ознайомившись із положеннями Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб фізичних осіб – підприємців та громадських формувань щодо підстав залишення без розгляду документів, які подані для проведення державної реєстрації, а також із підставами для відмови у проведенні державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності.

Питання для обговорення

1. Інститут державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності: поняття, принципи та значення.
2. Порядок проведення державної реєстрації юридичних осіб.
3. Установчі документи та державна реєстрація господарського товариства.
4. Порядок державної реєстрації фізичної особи- підприємця.
5. Зміни до установчих документів суб'єктів підприємницької діяльності
6. Відмова у державній реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності.
7. Виправлення помилок, допущених у відомостях Єдиного державного реєстру.

Практичні завдання:

Задача 1. Калашник Г., Петросова Л, Сенчук О. та ТОВ «Зірка» вирішили створити ТОВ «Місто мрій». З цією метою ними на зборах засновників було затверджено установчі документи Товариства. Наступного дня Петросова Л. подала до державного реєстратора пакет документів для реєстрації товариства. Які Ви знаєте установчі документи ТОВ? Якими мають бути дії державного реєстратора у разі, якщо:

- а) у пакеті документів відсутня довіреність від інших співзасновників щодо повноважень Петросової Л.;
- б) установчі документи Товариства викладено російською мовою;
- в) відсутній документ, який підтверджує права Товариства щодо користування приміщенням, зазначеним в якості юридичної адреси;
- г) в установчих документах Товариства відсутня інформація про його місцезнаходження?

Задача 2. Публічне акціонерне товариство «РАМЗЕС» у зв'язку із зміною місцезнаходження, зафіксованого в статуті, подало до реєструючого органу документи для його перереєстрації. Реєструючий орган відмовив вищевказаному товариству в

перереєстрації, мотивуючи свою відмову тим, що перереєстрація суперечить чинному законодавству України. *Чи правомірна відмова реєструючого органу? У яких випадках здійснюється перереєстрація суб'єкта підприємницької діяльності? Обґрунтуйте свою відповідь.*

Задача 3. Громадянин України Р., сплативши реєстраційний збір у встановленому розмірі та маючи намір провадити підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, подав до органу державної реєстрації реєстраційну картку, три фотокартки, копію довідки про присвоєння ідентифікаційного номера як платника податків, документ, що підтверджує внесення плати за державну реєстрацію, своє рішення за підписом усіх членів сім'ї про намір провадити підприємницьку діяльність, диплом про вищу освіту, ксерокопію свідоцтва про шлюб та свідоцтва про народження дитини. *Чи є у реєструючого органа підстави для відмови Р. у державній реєстрації? Обґрунтуйте свою відповідь з посиланням на законодавство.*

Задача 4. До центру надання адміністративних послуг м. Івано-Франківська надійшли документи для державної реєстрації командитного товариства. Під час розгляду поданих документів державний реєстратор встановив, що одним із засновників даної юридичної особи виступає секретар-референт обласного суду, іншим є слідчий районної прокуратури. До складу засновників входили й інші особи. У державній реєстрації вказаного товариства було відмовлено на тій підставі, що чинне законодавство встановлює певні вимоги до правового статусу засновників командитного товариства, яким названі засновники не відповідають.

1. Чи є відмова реєструючого органу правомірною?

2. Які попередні дії мають вчинити вказані особи для заснування командитного товариства?

Завдання 1. Підготувати пакет документів, необхідних для реєстрації ТОВ.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та на кого покладається її здійснення?
2. Який розмір реєстраційного збору за проведення державної реєстрації, передбачений у чинному законодавстві?
3. Що являє собою Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань?
4. В який термін проводиться реєстрація юридичної особи?
5. Які документи подаються заявником для державної реєстрації юридичної особи?
6. Що являє собою модельний статут підприємства? Яку роль він відіграє у створенні та діяльності підприємства?
7. На підставі яких документів здійснюється реєстрація фізичної особи-підприємця?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р. № 755-ІУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
6. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 № 2465-ІХ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>
7. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 № 2275-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
8. Господарське право : навч. посібник / укл. А.А. Бутирський. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 144 с
9. Апанасюк М.П. Правовий режим єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб- підприємців (цивільно- правовий аспект). *Інформація і право- науковий журнал*. 2016. №1(16). С.160-166
10. Квасніцька О.О. Правове регулювання державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності: дис... канд. юрид. наук: 12.00.04 / Квасніцька Ольга Олексіївна ; Одеська національна юридична академія. О., 2006. 202 арк.
11. Литвиненко А. Суб'єкти державної реєстрації як учасники процесу державної реєстрації су'єктів господарювання в Україні: фінансово- правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №8. С.153-156
12. Лукач І. Державна реєстрація як засіб впливу держави на здійснення корпоративних прав і корпоративного управління у контексті європейського досвіду. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/4/32.pdf>
13. Правові засади створення, діяльності та припинення юридичних осіб в Україні: навч. посібник / Ю. М. Юркевич, У. Б. Андрусів, О. Б. ВербаСидор та ін.; за ред. Ю. М. Юркевича. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 412 с.
14. Слободяник Т.М. Актуальні проблеми державної реєстрації юридичних осіб. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С.283-284
15. Підприємницьке право в схемах: загальна частина: Навч. посіб. / За заг. ред. С.І. Бевз / Бевз С.І. К ПП «Фірма «Гранмна»., 2012. 292 с.
16. Порядок державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи. Київ : Паливода А. В., 2016. 24 с.
17. Чижмарь К.І. Державна реєстрація юридичних осіб, фізичних осіб-

підприємців та громадських формувань : практ. Посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 199с.

Тема 4. Правові основи ліцензування та державного контролю підприємницької діяльності.

Методичні рекомендації: Ліцензування певних видів господарської діяльності, згідно зі ст. 14 ГК України, є засобом державного регулювання у сфері господарювання, який спрямований на забезпечення єдиної державної політики у цій сфері та захист економічних та соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів. Юридичною передумовою ліцензування підприємницької діяльності є реєстрація суб'єкта підприємництва, в установчих документах якого передбачений вид діяльності, що підлягає ліцензуванню. З іншого боку, воно здійснюється лише за бажанням суб'єкта підприємництва, коли він сам обирає діяльність, котра підлягає ліцензуванню. Зasadничий принцип ліцензування, який намагалися закласти в систему ліцензування, ґрунтувався на додержанні особливих умов того чи іншого виду діяльності не тільки на момент отримання ліцензії, а постійно під час здійснення підприємництва з додержанням ліцензійних правил для забезпечення безпеки людей, нешкідливості цього виду діяльності для екології та ін.

Питання для обговорення:

1. Інститут ліцензування: поняття, значення, процедура.
2. Види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.
3. Основні засади державного контролю у підприємницькій діяльності.
4. Поняття та види державного контролю.
5. Здійснення державного контролю у сферах господарювання (підприємництва)
6. Правовий статус контролюючих органів.

Питання для самоконтролю:

1. Що являє собою ліцензування господарської діяльності?
2. Які органи уповноважені на видачу ліцензій?
3. Яка процедура отримання ліцензії?
4. Які види діяльності підлягають ліцензуванню?
5. Який порядок отримання дозвільних документів суб'єктами підприємницької діяльності?
6. Що являє собою дозвільна система у сфері господарської діяльності?
7. Назвіть систему органів, уповноважених здійснювати контроль у сфері господарської діяльності. Визначіть їх компетенцію

Практичні завдання:

Завдача 1. ФОП Кравців вирішив зайнятись перевезеннями пасажирів належним

йому мікроавтобусом за маршрутом Мукачево-Ужгород- Мукачево. Будучи обізнаним про необхідність отримання ліцензії на даний вид діяльності та дізнавшись про дію ЗУ «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», він зібрав необхідний пакет документів та подав його до державного реєстратора Хустського центру надання адміністративних послуг за місцем своєї реєстрації. Не отримавши жодного повідомлення від реєстратора впродовж наступних 10 календарних днів, підприємець вирішив, що вправі розпочати перевезення. *Проведіть аналіз дій ФОП, державного реєстратора на предмет їх відповідності ЗУ «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності».*

Задача 2. ТОВ «ТурЦентр» прийняло рішення розпочати туроператорську діяльність. З метою отримання відповідної ліцензії Товариство подало до органу ліцензування пакет документів, що включав, зокрема, і копію договору оренди приміщення, в якому мала здійснюватись ліцензована діяльність. В результаті перевірки поданих документів, в т.ч. і шляхом виходу на місце, орган ліцензування встановив недостовірність поданих даних, оскільки за вказаною у договорі оренди адресою ТОВ «ТурЦентр» не знаходиться. Як наслідок - у видачі ліцензії було відмовлено.

Назвіть орган ліцензування, уповноважений видавати ліцензію на туроператорську діяльність. Чи правомірна відмова у видачі ліцензії? Яким чином Товариство може захистити свої права? Чи можливе оскарження відмови органу ліцензування? У якому порядку і в які строки?

Задача 3. ПП «Рятівник» на підставі відповідної ліцензії здійснює діяльність з проектування, монтажу та технічного обслуговування засобів протипожежного захисту. В процесі роботи корпоративні права на підприємство були продані, в результаті чого відбулася зміна власника та директора підприємства. *Чи потрібно у зв'язку з такими подіями здійснювати переоформлення ліцензії або подавати до органу ліцензування інформацію про зміни, які відбулися?*

Задача 4. Приватне підприємство обрало своїм видом діяльності надання колекторських послуг із забезпечення повернення кредитів недобросовісними боржниками. З метою легалізації свого статусу, ПП звернулося до Національного банку України для видачі ліцензії на право заняття відповідним видом діяльності.

Національний банк України відмовив у видачі ліцензії на тій підставі, що такий вид діяльності не передбачений законом і заявник подав неправдиві відомості про свого керівника.

З урахуванням яких критеріїв визначаються види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню в Україні? З яких підстав суб'єктові господарювання може бути відмовлено у видачі ліцензії? Чи може бути створено суб'єкта господарювання, який обрав своїм видом діяльності такий, що не передбачено законом? Дайте правовий аналіз дій Національного банку України.

Перелік рекомендованої літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р. № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
6. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 № 2465-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>
7. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 № 2275-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
8. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>
9. Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09.2005 року. № 2806-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>
10. Бачинський А. Я. Механізми державного регулювання підприємницької діяльності в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління.* Том 29 (68) № 2. 2018. С. 52-55.
11. БОЙЧУК Р. П. Правові засади державного регулювання підприємницької діяльності: проблеми формування. *Право та інновації*. 2019. № 4 (28). С. 21-26
12. Дякуновський О. Є. Правове регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща: дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право (081 – Право). Донецький національний університет імені Василя Стуса, Міністерство освіти і науки України, Вінниця, 2021. 277 с.
13. Корнєєв Ю. В.. Підприємницьке право України: Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2019. 120 с.
14. Чуєнко В. І., Кузьмич А. А. Актуальні проблеми та перспективи реформування державного регулювання підприємницької діяльності в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал.* № 5. 2020. с. 91-95
15. Система органів державного управління та регулювання в сфері підприємницької діяльності. К. : НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2010. 227 с.
16. Хомко Л. В., Кульгавець Х. Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності: навчальний посібник / Л. В. Хомко, Х. Ю. Кульгавець. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 424 с.

Тема 5. Правовий режим майна суб'єктів підприємництва (2 години)

Методичні рекомендації: Вітчизняні науковці та практики дискутують щодо правового режиму майна суб'єктів підприємництва на сучасному етапі розвитку. У чинному законодавстві низкою спеціальних нормативно-правових актів встановлюється правовий режим майна, що закріплюється за певними суб'єктами підприємництва. Варто зауважити, що таке широке використання категорії правового режиму майна в різних галузях права підтверджує її універсальність, однак вона була розроблена наукою господарського права і спрямована на встановлення особливого правового порядку формування (набуття), використання (експлуатації), вибуття (відчуження, споживання, знищення) майна та звернення стягнення на майно суб'єктів господарювання, що пов'язано з необхідністю чіткого правового механізму реалізації державою публічних інтересів

Питання для обговорення:

1. Поняття та зміст правового режиму майна суб'єктів підприємництва .
2. Поняття та склад майна суб'єктів підприємництва.
3. Правовий статус майна громадянина-підприємця.
4. Правовий режим майна юридичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності.
5. Права структурних підрозділів суб'єктів господарювання на майно.

Питання для самоконтролю:

1. Сформулюйте джерела формування майна суб'єкта підприємницької діяльності.
3. Визначте правовий режим майна, закріпленого за суб'єктом підприємництва на праві власності.
4. Назвіть повноваження суб'єкта підприємництва на майно, закріплене за ним на праві повного господарського відання.
5. Опишіть особливості формування статутного капіталу господарських товариств.
6. З'ясуйте особливості складу та використання майна господарських товариств.
7. Схарактеризуйте особливості правового статусу майна громадянина-підприємця.
8. Назвіть особливості складу і використання майна акціонерного товариства.

Практичні завдання:

Задача 1. Під час розлучення подружжя Іванцівих, дружина вимагала включення в склад спільного сумісного майна, що підлягає розподілу, усього майна приватного підприємства, заснованого її чоловіком під час спільного подружнього життя. Мотивувала вона це тим, що в статутний капітал було внесено 30 000 гривень, які в свою чергу були їх спільною сумісною власністю. Чоловік проти цього заперечував,

оскільки дружина участі в підприємницькій діяльності не брала, а тому може претендувати лише на половину від внеску в статутний фонд, тобто на 15 000 гривень.

Дайте правову оцінку ситуації.

Задача 2. До Голови правління ТзОВ звернулись з клопотанням про вступ до товариства:

громадянин-підприємець К. із внесенням у його статутний капітал коштів, одержаних ним у кредит; директор підприємства із внесенням у статутний капітал коштів, одержаних з бюджету міської ради; голова фермерського господарства із внесенням у статутний капітал майна, одержаного в заставу від благодійної організації.

Голова правління ТзОВ задовольнив усі клопотання, вважаючи, що усі внески відповідають джерелам формування майна товариства. *Дайте правову оцінку діям Голови правління ТзОВ.*

Задача 3. Міська рада м. Чернівців прийняла рішення про надання приватному підприємству у постійне користування земельної ділянки з визначенням її цільового призначення: будівництво адміністративної будівлі. Рішенням міської ради приватному підприємству тимчасово дозволено влаштувати на виділеній земельній ділянці автостоянку. Через 8 років міська рада на підставі ст. 416 Цивільного кодексу України прийняла рішення про припинення права користування земельною ділянкою для забудови. Приватне підприємство звернулося до господарського суду з позовом, в якому, покликаючись на ст. 20 Господарського кодексу України, вимагало визнати недійсним рішення Чернівецької міської ради на тій підставі, що ст. 416 ЦК України не може бути правовою підставою припинення права постійного користування земельною ділянкою.

Господарський суд відмовив приватному підприємству в задоволенні позову у зв'язку із пропусченням позовної давності, вказавши на те, що Цивільним кодексом України не передбачено такого способу захисту порушених прав як визнання недійсним рішення органу місцевого самоврядування.

Чи правомірним є рішення міської ради? Ознайомтеся з відповідними нормативними положеннями Земельного кодексу України. Дайте правову оцінку рішення господарського суду.

Задача 4. Громадянин Фещенко Г.Л. продавши отриманий у спадок після смерті тітки будинок з присадибною ділянкою розміром 10 соток, вирішив створити приватне підприємство з надання консультаційних послуг у сфері зовнішньоекономічної діяльності, маючи намір залучити до цього свого племінника, який чотири роки пропрацював на митниці (згодом він був звільнений за надання приватних консультацій з митного оформлення товарів, що мали проходити через митницю, на якій він працював). Проте виникло питання з правовим титулом майна підприємства - право власності, право господарського відання чи право оперативного управління?

Які правові титули майна можуть бути використані при заснуванні приватного підприємства? В чому переваги та недоліки цих правових титулів майна з врахуванням специфіки даної ситуації? Яку пораду можна дати гр-ну Фещенко Г.Л.?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 № 2465-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>
6. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 № 2275-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
7. Боднар Т.В. Здійснення подружжям права спільної сумісної власності. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 2 (89). С.100-109. URL: http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-100-109.pdf
8. Булавін Д. Поділ майна з ФОП під час розлучення: позиція Верховного Суду. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/225840-podil-mayna-z-fop-pid-chas-rozluchennya-pozitsiya-verkhovnogo-sudu>
9. Гусь А.В. Нематеріальні активи: господарсько-правовий аспект: монографія / А.В. Гусь. Ужгород: ПП «АУТДОР - ШАРК», 2015. 248 с.
10. Літошенко О.С. Праовий режим майна державних і комунальних підприємств. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №1. С.96-99
11. Милостива І. Поділ бізнесу подружжя: позиції судів. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/simeyne-pravo/podil-biznesu-podruzzhzhya-pozitsiyi-sudiv.html>
12. Подоляк А. Захист прав на чуже майно у сфері господарювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №7. С.45-52
13. Черненко О. Правовий режим майна державних акціонерних товариств. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №12. С.130-133. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/12/25.pdf>
14. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. 6-те вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2013. 640 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Scherbyna_Valentyn/Hospodarske_pravo.pdf?PHPSESSID=773t1h4cn7pmtssn0fbe5rnhi0
15. Щербина В. Право господарського відання і право оперативного управління: поняття, зміст та сфера застосування в Україні. *Право України*. 2018. №6. С.13-30.
16. Щербина В.С. Поняття і склад майна господарського призначення. *Право і суспільство*. 2020. №1. С.194-200. URL:

17. Хомко Л. В., Кульгавець Х. Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності: навчальний посібник / Л. В. Хомко, Х. Ю. Кульгавець. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 424 с.

Тема 6. Загальні положення договірних правовідносин за участю суб'єктів підприємницької діяльності (2 години).

Методичні рекомендації: В законодавстві немає чіткого визначення поняття господарського договору, в тому числі і підприємницького договору. Стаття 173 ГК дає загальне визначення господарського зобов'язання — ним визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених ГК, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо), або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку. Також у ст. 179 ГК міститься визначення господарсько-договірних зобов'язань як майново-господарських зобов'язань, то виникають між суб'єктами господарювання або між суб'єктами господарювання і негосподарюючими суб'єктами — юридичними особами на підставі господарських договорів.

Вивчення даної теми пов'язане із дослідженням видів, форми, порядку укладення та розірвання підприємницьких договорів.

Питання для обговорення:

1. Поняття та ознаки підприємницького договору.
2. Види підприємницьких договорів.
3. Форма підприємницьких договорів.
4. Порядок укладення, зміна і розірвання підприємницьких договорів.
5. Відповідальність за порушення договірних зобов'язань: основні засади та особливості правового регулювання за Господарським та Цивільним кодексами України.

Практичні завдання:

Задача 1. Між ПП «Волошка» та ТОВ «Спорткомплекс «Дельфи» було досягнуто домовленість про продаж спортивного обладнання. Домовленість оформлена представниками сторін протоколом про наміри. *Визначте юридичні наслідки його укладення для сторін. Як зміняться ці наслідки у разі зазначення у протоколі про надання йому сили попереднього договору?*

Задача 2. Між ТОВ «Агропродпостач» в особі директора та ПрАТ «Агрофірма «Лісова» в особі голови наглядової ради було укладено договір поставки насіння соняшнику. Отримане насіння ПрАТ «Агрофірма «Лісова» оплатило частково. Під час розгляду в суді позову про стягнення залишку заборгованості ПрАТ заявило позов' про визнання укладеного договору недійсним у зв'язку з перевищенням повноважень особою, що його підписала (згідно Статуту ПрАТ голова наглядової ради не вправі укладати жодні

правочини). Чи є підстави для визнання у даній ситуації договору недійсним? Які правові наслідки визнання договору недійсним?

Задача 3. Акціонер приватного акціонерного товариства «Омега» продав належні йому акції своєму приятелеві. Засновники цього товариства звернулися до суду з позовом про визнання недійсним договору купівлі-продажу цих акцій на тій підставі, що установчим договором про заснування товариства була передбачена заборона відчуження акцій товариства третім особам без згоди самого товариства та його акціонерів, які мали переважне право на придбання акцій товариства, що відчужуються. У чому полягає різниця у правовому статусі (правах та обов'язках) акціонерів публічного АТ і приватного АТ? Яке рішення має винести суд? Обґрунтуйте свою відповідь.

Задача 4. Приватне підприємство (ПП) «А» і ТОВ «Р» уклали договір поставки, за яким ПП прийняло зобов'язання поставити ТОВ автозапчастини до трактора. Проте в договорі не було зазначено: а) асортимент запчастин, б) вимоги щодо їх якості. Після поставки першої партії запчастин ПП «А» з'ясувало, що поставлена продукція не відповідає усним домовленостям з постачальником щодо її асортименту та якості. Вимогу замінити поставлені запчастини на інші, що відповідають усним домовленостям, ТОВ «Р» проігнорувало.

Чи є цей договір чинним? Які умови договору є істотними? Які наслідки відсутності в договорі хоча б однієї з істотних умов? Чи є правомірними вимоги ПП «А»? Вирішіть цей спір, посилаючись на відповідні положення актів законодавства.

Питання для самоконтролю:

1. Які ознаки господарського договору?
2. Назвіть види господарських договорів.
3. Які умови договору визнаються істотними?
4. Які правові наслідки виникають у разі недосягнення сторонами згоди щодо істотних умов договору?
5. Чим відрізняється договір (протокол) про наміри від попереднього договору?
6. Чи вправі сторони договору врегулювати свої відносини інакше, ніж це передбачено положеннями цивільного законодавства? В яких випадках?
7. За яких підстав допускається розірвання чи зміна договору в односторонньому порядку?
8. Який порядок зміни чи дострокового розірвання договору в односторонньому порядку?
9. Які види недійсних договорів?
10. Назвіть відмінності нікчемних та оспорюваних договорів.
11. Які умови відповідальності за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань?
12. Які підстави звільнення від відповідальності за невиконання зобов'язань?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. № 1576-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 № 2465-ІХ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>
6. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 № 2275-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
4. Бабій А.О. Одностороння зміна та розірвання господарського договору [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Бабій Анастасія Олександрівна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2017. 20 с.
5. Безклуба О. Електронна форма господарських договорів // Актуальні питання державотворення в Україні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. Дню науки юрид. ф-ту 20 трав. 2016 р. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Юрид. ф-т, Рада молодих вчених, Наук. т-во студентів ; [редкол.: І.С. Гриценко та ін. ; уклад.: І.С. Сахарук, А.О. Левченко, А.В. Дідилівський]. Київ : Київський університет, 2016. Т. 2. С. 98-100
6. Беяневич О.А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) [Текст] / О. А. Беяневич. - К. : Юрінком Інтер, 2006. 592 с.
7. Борсук Н.Я., Кикоть П.В. Господарсько-правове регулювання договірних об'єктів інтелектуальної власності. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2023. Серія ПРАВО. Випуск 75: частина 1. С.155-160
8. Голіна О.В. Господарсько-правова інституціоналізація договорів про надання послуг [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Голіна Олена Володимирівна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків, 2016. - 20 с.
9. Господарське право : навч. посібник / укл. А.А. Бутирський. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 144 с
10. Коваленко І. А. Господарські договори: порядок укладення та недійсність / І. А. Коваленко, Я. Самощенко // Innovations and prospects of world science : proceedings of II International scientific and practical conference, Vancouver, Canada, 6-8 October 2021. – Perfect Publishing, Vancouver, Canada, 2021. –Р. 615-622.
11. Поєдинок В.В. Несправедливі умови в господарських договорах. *Економіка та право*. 2019. № 4 (55). С.24-31
12. Проблеми правового регулювання договірних відносин суб'єктів господарювання: монографія / В. М. Адам та ін.; за заг. ред. М. С. Долинської. Львів: ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2019. 247 с.
13. Пшенічнова З.І., Севастьянова А.Ю. Місце господарського договору в системі

- господарського права: значення та ознаки. *Молодий вчений*. 2018. № 11 (63). С. 908-911
14. Піддубна В.Ф. Договір купівлі-продажу підприємства: правові аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 259-261
15. Щербина В. С. Господарське право: підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Юрінком Інтер. 2011. 656 с.
16. Artur Pohorilenko. Укладення господарських договорів у сфері електронної комерції. *Studia Prawnoustrojowe* 54. URL: <https://czasopisma.uwm.edu.pl/index.php/sp/article/view/7186/5717>

Тема 7. Припинення підприємницької діяльності. Банкрутство (2 години).

Методичні рекомендації: Юридична особа припиняється через такі основні форми: добровільне припинення та примусове припинення. В ході підготовки до семінарського заняття студенти повинні визначити форми припинення юридичної особи шляхом реорганізації. Особливу увагу слід звернути на порядок ліквідації юридичної особи та задоволення вимог кредиторів у разі ліквідації платоспроможної юридичної особи. В процесі підготовки до семінарського заняття студенти повинні визначити поняття та характерні риси банкрутства як правового інституту, детально ознайомитися із положеннями Кодексу України із процедур банкрутства, а саме підстав виникнення банкрутства, суб'єктів провадження у справі про банкрутство, основними процедурами пов'язаними із банкрутством, а також із особливостями провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб- підприємців.

Питання для обговорення:

1. Інститут припинення суб'єктів підприємницької діяльності: поняття, підстави, процедура здійснення.
2. Правові наслідки припинення суб'єктів підприємницької діяльності в результаті реорганізації та ліквідації.
3. Особливості здійснення державної реєстрації припинення.
4. Інститут банкрутства суб'єктів підприємницької діяльності: поняття, значення, підстави, учасники, стадії.
5. Особливості процедури банкрутства у застосуванні щодо окремих видів суб'єктів підприємницької діяльності.

Практичні завдання:

Задача 1. На загальних зборах акціонерів відкритого акціонерного товариства прийнято рішення про його перейменування у публічне акціонерне товариство. Чи будуть такі зміни одним із способів реорганізації юридичної особи? Якщо так, то яким?

Задача 2. Збори учасників ТОВ "Сенс" прийняли рішення про ліквідацію

товариства і звернулися до органу державної реєстрації для реєстрації припинення товариства. Проте державний реєстратор залишив документи без розгляду, бо вони були подані не в повному обсязі: не вистачало засновницьких документів.

Які документи подаються для припинення юридичної особи державному реєстратору? Чи правомірні дії державного реєстратора щодо залишення без розгляду документів ТОВ «Сенс»?

Задача 3. До господарського суду із заявою про визнання банкрутом ФОП Савчин А.В. звернулося ТОВ «Алерта», вказуючи що сума заборгованості за невиконання договору поставки становить 150 тис. грн. При цьому іншого майна у ФОП на яке може бути звернено стягнення не має і виконання договору в подальшому є неможливим. *Чи є підстави для визнання ФОП банкрутом? Яка процедура? Чи дотримані законодавчі вимоги для визнання ФОП банкрутом?*

Задача 4. АТ «Промінь» звернулося до господарського суду із заявою про визнання ТОВ «Троянда» банкрутом, оскільки згідно з актом звірки проведених розрахунків заборгованість останнього в розмірі 82 тис. грн не була сплачена.

Яку ухвалу має винести господарський суд? Які умови встановлені для порушення провадження у справі про банкрутство юридичних осіб? Обґрунтуйте свою відповідь.

Задача 5. Після перевірки ПП «КВАНТ» працівники податкової служби прийняли рішення про ліквідацію підприємства. *Чи уповноважений податковий орган звертатися до господарського суду з заявою про ліквідацію підприємства? Чи може входити до складу ліквідаційної комісії? Проаналізуйте ситуацію.*

Питання для самоконтролю:

1. Які правові форми припинення суб'єктів підприємницької діяльності?
2. Чи є тотожними поняття «припинення підприємницької діяльності» та «припинення юридичної особи»?
3. Які заходи включає в себе процедура ліквідації юридичної особи?
4. За яких умов претензії кредиторів визнаються погашеними?
5. Яким чином діє принцип мовчазної згоди під час реєстрації припинення юридичної особи чи фізичної особи-підприємця?
6. Які стадії мають місце у процедурі банкрутства суб'єктів підприємницької діяльності?
7. Які підстави порушення процедури банкрутства?
8. Хто може бути арбітражним керуючим (вимоги, порядок набуття відповідного правового статусу)?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

5. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р. № 755-ІУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

6. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 № 2465-ІХ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>

7. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 № 2275-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>

8. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>

9. Боярчуков М. Банкрутство фізичних осіб: вплив війни на процедуру. Судова практика. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/bankrutstvo-fizichnih-osib-vpliv-viyeni-na-proceduru-sudova-praktika.html>

10. Грабован Л.І. Захист прав кредиторів у Кодексі України з процедур банкрутства. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19692/Грабован%20Л.%20І.%20Захист%20прав%20кредиторів%20у%20Кодексі%20України%20з%20процедур%20банкрутства.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

11. Жуков С.В. Господарсько-правові процедури ліквідації підприємств: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04.2013. 24 с.

12. Конопля А. Борг - не вирок. Що передбачає нова процедура реструктуризації боргів фізичних осіб. Дзеркало тижня : інформаційно-аналітичний тижневик. Київ, 2019. 18-24 травня (№ 18). С. 6

13. Корнєєв Ю. В.. Підприємницьке право України: Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2019. 120 с. 14. Кундеус О.М. Процедурні механізми банкрутства і санації підприємства. *Інноваційна економіка : науково-виробничий журнал* . 2016. № 9/10 (65). С. 196-203.

15. Мандичев Д. Судовий контроль у процедурі банкрутства фізичних осіб. *Публічне право*. 2021. № 3 (43). С. 88-95

16. Островський С. О. Основні зміни щодо процедури банкрутства відповідно до Кодексу з процедур банкрутства. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції* . № 2. 2019. С. 118-121.

17. НАУКОВИЙ ВИСНОВОК щодо застосування статей 16, 105, 110, 112 Цивільного кодексу України. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/nauk_visn/Nauk_visn_911_3135_20.pdf

18. Прилуцький Р.Б. Банкрутство фізичної особи – підприємця. *Юридична наука : науковий юридичний журнал* . Київ, 2012. № 6. С. 53-58.

19. Сирота Д.І. Правове положення фізичної особи- банкрута в Україні . *Юридичний науковий електронний журнал* . 2020. № 8. С. 160-162

20. Сіщук Л. В. Реорганізація юридичних осіб: теоретико- правові аспекти. URL: <https://www.google.com/url?sa=i&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&v>

[ed=0CAIQw7AJahcKEwjo3Pis4pWAAxUAAAAAHQAAAAAQAg&url=http%3A%2F%2Fwww.irbis-nbuv.gov.ua%2Fcgi-bin%2Ffirbis_nbuv%2Fcgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2Fpip_2015_14_10.pdf&psig=AOvVaw11mOFkwAj_76JWVI4z_O98&ust=1689684015341538&cshid=1689597700501837&opi=89978449](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/Fcgi-bin/Firbis_nbuv/Fcgiirbis_64.exe/FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF%2Fpip_2015_14_10.pdf&psig=AOvVaw11mOFkwAj_76JWVI4z_O98&ust=1689684015341538&cshid=1689597700501837&opi=89978449)

21. Стратюк О.М. Підстави ліквідації підприємницьких юридичних осіб. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №3. С. 126-129.

22. Щербина В. С. Господарське право: підручник. – 3-те вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер. 2011. 656 с.

23. Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства. Збірка наукових статей / За загальною редакцією д.ю.н., судді Верховного Суду С. В. Жукова. К.: Алерта, 2019. 216 с.

Тема 8. Правове регулювання відповідальності суб'єктів підприємницької діяльності (2 години).

Методичні рекомендації: Суб'єкти підприємницької діяльності несуть цивільно-правову та господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій на підставах і в порядку, передбачених ГК, іншими законами та договорами. Важливо дослідити більш детально такі види господарських санкції за порушення у сфері підприємницької діяльності як відшкодування збитків; штрафні санкції; оперативно-господарські санкції; адміністративно-господарські санкції та особливості їх застосування. Під час підготовки до семінарського заняття варто згадати що таке право на захист і за допомогою яких способів воно може реалізуватися суб'єктами підприємницької діяльності (ст.16 ЦК України). Необхідно також ознайомитися із особливостями адміністративної форми захисту (засобами державно-правового впливу із залученням спеціально уповноважених державних органів або вищестоящими органами виконавчої влади), судової форми захисту та неюрисдикційної форми захисту (захист прав суб'єктів підприємницької діяльності - третейськими судами).

Питання для обговорення:

1. Загальні положення про відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності. Господарсько-правова відповідальність: поняття, ознаки, принципи, функції, підстави та межі.
2. Основі засади застосування штрафних, оперативно-господарських та адміністративно-господарських санкцій у сфері підприємницької діяльності.
3. Право на захист прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності.
4. Способи захисту прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності.
5. Основні засади та правове регулювання адміністративно-правового, нотаріального,

судового захисту та захисту третейськими судами.

Практичні завдання:

Задача 1. В результаті ухилення від виконання зобов'язань ПП Іванковського Л.І. по перевезенню туристів на замовлення ТОВ «Турагенція «Всесвіт», останнє понесло матеріальні збитки у вигляді виплачених кожному туристу (ЗО чоловік) штрафних санкцій у розмірі 300грн., а також неотримання прибутку (100грн з кожного туриста) через вимушену відміну екскурсії та повернення коштів туристам. Крім цього, була заподіяна моральна шкода, що виражалась у зниженні ділової репутації Турагенції. Це стало підставою для звернення останньої до суду з позовом про стягнення вартості оплачених, але не наданих транспортних послуг у сумі 3000грн., передбаченого договором за ненадання послуг перевізником штрафу у розмірі 50000грн., збитків у сумі 12000грн., а також моральної шкоди у сумі 25000грн.

Дайте аналіз обґрунтованості вимог Турагенції з посиланням на відповідні норми чинного законодавства. Визначте вид відповідальності ПП Іванковського Л.І., а також проаналізуйте її підстави.

Задача 2. ПрАТ «Київбуд» (Покупець) і ТОВ «ЖБК-8» (Постачальник) укладений договір поставки залізобетонних конструкцій. Яких-небудь санкцій за невиконання (неналежне виконання) сторонами своїх зобов'язань договір поставки не містить. *Яку відповідальність і на підставі якої норми закону понесе Покупець у випадку затримки оплати товару?*

Задача 3. Завод гумових виробів розробив та випустив серію дитячих іграшок, які сподобались споживачам і стали користуватись великим попитом. Згодом в магазинах почали з'являтися аналогічні на вигляд іграшки, але в іншій упаковці, на якій було зазначено інформацію про іншого виробника.

Дайте консультацію Заводу гумових виробів щодо можливих шляхів захисту своїх інтересів в адміністративному порядку.

Задача 4. АТ «Хімзавод» з початку свого відкриття після реконструкції, що відбулося 1 вересня 2014р., скидав у озеро, розташоване біля заводу, неякісно очищені стоки. Представники громадськості систематично зверталися до різноманітних органів влади (держави та місцевого самоврядування), органів масової інформації, проте безуспішно, оскільки директор заводу досить ефективно протягом багатьох років використовував свій статус народного депутата України, ділові та родинні зв'язки, аби уникнути відповідальності. Нарешті, після чергового звернення до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, яке після резонансної телепередачі про забрудненні хімзаводом унікального озера, 21 вересня 2022 р. організувало проведення екологічної експертизи і за її результатами застосувало адміністративно-господарські санкції у формі заборони на здійснення АТ «Хімзавод» господарської діяльності до усунення виявлених порушень в очисних спорудах. Мешканці прилеглих до озера будинків, утворивши громадське об'єднання «За чисте озеро», звернулися до суду з

позовом про стягнення з АТ «Хімзавод» 250 млн. грн. - як компенсації за заподіяну озеру та навколишнім мешканцям шкоду (вартість очищення озера від забруднення відходами хімічного виробництва - наскільки це можливо за сучасних технологій), насадження навколо озера лісопосадок та створення інфраструктури відпочинку для мешканців прилеглих місцевостей. Відповідач проти позову заперечував, наполягаючи на пропущенні позовної давності. Позивач наполягав на позовних вимогах, посилаючись на: а) протидію відповідача у проведенні екологічної експертизи і появу реальної можливості отримати документальні докази (в т.ч. акт експертизи) лише після втручання у вересні 2022 р. засобів масової інформації (насамперед, телебачення) та Міністерства; б) тривалий характер порушення, негативний результат якого з роками лише накопичувався, загрожуючи загибелі озера як унікальної екосистеми; в) значну суспільну вагу відновлення озера; г) на порушення АТ «Хімзавод» публічних інтересів, ігнорування ним вимог природоохоронного законодавства, прав та законних інтересів мешканців будинків, розташованих на прилеглій до озера території, на чисту воду (вода в місцевому водогоні була з озера, і навіть після очищення не відповідала встановленим вимогам), на користування природними об'єктами для відпочинку.

Як проявляється в даному випадку порушення у сфері господарювання?

Протягом яких строків може бути застосована господарсько-правова відповідальність?

Які межі господарсько-правової відповідальності? Чи можуть одночасно застосовуватися адміністративно-господарські санкції та відшкодування збитків? Дайте оцінку діям сторін зазначених відносин та спрогнозуйте результат розгляду справи в суді.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке господарсько-правова відповідальність?
2. Назвіть підстави для застосування штрафних, оперативно-господарських та адміністративно-господарських санкцій.
3. Назвіть строки притягнення посадових осіб суб'єктів підприємницької діяльності до адміністративної відповідальності.
4. В чому відмінність адміністративно-господарських санкцій та адміністративної відповідальності?
5. В яких формах може здійснюватись захист прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності?
6. В чому полягає нотаріальний захист інтересів суб'єктів підприємницької діяльності?
7. Які строки звернення суб'єктів господарювання до адміністративного суду за захистом своїх прав?
8. Які категорії спорів, що можуть виникати під час здійснення підприємницької діяльності, невідомі третейським судам?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 № 2465-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>
6. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 № 2275-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
7. Кодекс про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
8. Водний кодекс України від 06.06.1995 № 213/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр#Text>
9. Кодекс України про надра від 27.07.1994 № 132/94-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр#Text>
10. Закон України «Про третейські суди» від 11.05.2004 № 1701-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text>
11. Закон України «Про медіацію» від 16.11.2021 № 1875-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
12. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
13. Бурносенкова І.А. Відповідальність учасників господарських товариств за законодавством України та деяких зарубіжних країн: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2021. 23 с.
14. Згама А. О. Звільнення від господарсько-правової відповідальності: актуальні питання в умовах карантину. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12872/Згама%20%20А.%20О.%20Звільнення%20від%20господарсько-правової%20відповідальності....pdf?sequence=1&isAllowed=y>
15. Кулаков В. В. Деякі питання відповідальності учасників товариства з обмеженою відповідальністю. *Право та інновації*. 2019. № 2 (26). С. 95-99
16. Загорняк Н.Б. Сучасні проблеми відповідальності за умисне невиконання підприємцем договірних зобов'язань. *Вісник Академії адвокатури України*. 2018. Т. 15, № 1/2 (40/41). С. 62-68.
17. Заярний О.А. Відповідальність в організаційно-господарських відносинах : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Заярний О.А. ; КНУТШ. Київ, 2011. 222 с.
18. Лещенко Н.С. Господарсько-правові санкції за порушення позадоговірних зобов'язань у сфері капітального будівництва: види та особливості застосування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Серія ПРАВО. Випуск 51. Том 1. С. 124-127

- 19.Мамедова С. Підстави застосування штрафних санкцій в господарському праві України.*Підприємництво, господарство і право*.2019.№11.С.98-105
- 20.Моргунова Т.Господарські санкції як правовий засіб відповідальності у сфері господарювання.*Юридичний бюлетень*.2020.випуск 14. С.109-116
- 21.Солонар А.В.Особливості юридичної відповідальності державного реєстратора юридичних осіб та фізичних осіб- підприємців. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/37726/1/Solonar_responsibility.pdf
- 22.Соколовська Ю.В. Учасники підприємницьких товариств як суб'єкти цивільно-правової відповідальності у корпоративних відносинах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Івано-Франківськ, 2019. 20 с.
- 23.Руденко, Л. Д., Горобець, Н. С., & Корощенко, К. Р. (2023). Особливості застосування штрафних санкцій у господарсько-договірних відносинах. *Київський часопис права*, (3), 42-48. <https://doi.org/10.32782/kj/2022.3.6>
- 24.Парасюк В. М., Парасюк М. В., Правовий зв'язок організаційно- правової форми юридичної особи з особливостями її цивільно-правової відповідальності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції* № 1. 2021.С.50-55
- 25.Судова практика у господарських спорах щодо відповідальності за порушення зобов'язань. Юрисдикція спорів щодо відповідальності за порушення зобов'язань. Збитки, заподіяні у спорах щодо порушення зобов'язань. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Zuyv_29_11_2021_prez.pdf

Тема 9. Правове регулювання економічної конкуренції та монополії (2 години).

Методичні рекомендації: економічна конкуренція — змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку. Для детального вивчення даної теми необхідно ознайомитися із Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 року та Законом України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 року. Крім того, необхідно з'ясувати поняття «недобросовісна конкуренція» та які дії вказують на її виникнення. Від недобросовісної конкуренції потрібно відрізнити діяння, які становлять економічну конкуренцію. Такі порушення прав суб'єктів підприємницької діяльності викликають необхідність застосування спеціальних способів захисту таких прав, відповідно до положень вищезазначених законів. Особливої уваги заслуговує питання відповідальності за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства.

Питання для обговорення:

1. Система правового регулювання економічної конкуренції та монополістичної

діяльності.

2. Поняття, ознаки та принципи економічної конкуренції.

3. Недобросовісна конкуренція. Основні види порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

4. Захист підприємницької діяльності від недобросовісної конкуренції.

5. Відповідальність за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства.

Практичні завдання:

Задача 1. ДПС під час перевірки ТОВ «Мінеральні води-7» виявила у цеху лінію, на якій здійснювався розлив води у пляшки з етикетками мінеральної води «Боржомі». *Кваліфікуйте дії ТОВ «Мінеральні води-7» та його посадових осіб. Які органи уповноважені притягати за вчинення зазначених дій до відповідальності? Яка відповідальність передбачена за подібні дії?*

Задача 2. До Територіального органу АМК надійшло звернення ТОВ «Гранкар'єр», у якому йшлося про порушення його прав діями місцевого газопостачальницького підприємства, яке відмовилось укласти з ТОВ договір постачання газу, пославшись на невеликі обсяги газу, які буде споживати ТОВ. З метою перевірки звернення, орган АМК направив до газопостачальницького підприємства запит про надання інформації з порушеного питання протягом 10 днів. Однак у відповідь замість запитуваної інформації орган АМК отримав відмову надати інформацію, обґрунтовану тим, що підприємство не є монополістом у даному регіоні, а тому не підконтрольне органам АМК.

Які правові наслідки для газопостачальницького підприємства буде мати така відмова?

Задача 3. Омельченко А., будучи комерційним директором АТ «Оксамит», яке займається продажем будівельної техніки, під час професійної виставки домовилось з Климентом С., що є начальником відділу маркетингу ПП «СпецБудТехніка», про наступне. Клименко С. погодився направляти потенційних покупців, яких він буде знаходити під час своєї роботи, для укладання договорів поставки до ПП «СпецБудТехніка», яке має асортимент продукції дуже схожий з АТ «Оксамит». *Кваліфікуйте дії згаданих вище осіб. Яка відповідальність передбачена за подібні дії?*

Питання для самоконтролю:

1. Що таке економічна конкуренція?

2. Який орган здійснює управління у сфері захисту економічної конкуренції? Які його основні завдання?

3. За яких умов становище суб'єкта господарювання визнається монополістичним?

4. Які дії органів державної влади та місцевого самоврядування визнаються антиконкурентними?

5. Що таке недобросовісна конкуренція? Наведіть приклади її проявів.

6. Що таке концентрація суб'єктів господарювання?
7. За яких умов суб'єкти господарювання повинні отримувати дозвіл на здійснення концентрації? Які державні органи уповноважені видавати такі дозволи?
8. Які види санкцій застосовуються у разі порушення законодавства у сфері захисту економічної конкуренції?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 № 2465-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>
6. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 № 2275-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
7. Кодекс про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
8. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>
9. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр#Text>
10. Закон України «Про природні монополії» від 20.04.2000 № 1682-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14#Text>
11. Закон України «Про Антимонопольний комітет України» від 26.11.1993 № 3659-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text>
12. Вишневецький В. Л., Івахненко І. М. Адаптація конкурентного законодавства України до права Європейського Союзу на сучасному етапі Євроінтеграційного процесу. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 6 (47), 2022. С. 217-221
13. Журик Ю. В. Антимонопольно-конкурентне право України. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. 272 с.
14. Андрощук Г. О. Конкурентне право: захист від недобросовісної конкуренції. Київ : Юстініан, 2012. 471 с.
15. Борисенко З. М. Правове регулювання захисту економічної конкуренції. 2017. 57 с.
16. Лук'янець, В. С. Міжнародні інституції у забезпеченні чесної конкуренції. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2019. (35). С. 98–113.
17. Г. В. Смолин, О. А. Туркот, Л. В. Хомко Господарське право України. Загальна частина: підручник / за заг. ред. Г. В. Смолина. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 484 с.
18. Скриньковський Р. Діагностика конкурентного потенціалу підприємства та

- відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції. *Підприємництво, господарство і право*. Київ, 2016. № 7 (245). С. 49-54
19. Полюхович В. Перспективи вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції (з практики законотворення). *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №10. С. 51-60
20. Орлова О. Правові засади функціонування суб'єктів природних монополій. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №4. С. 99-103
21. Швидка Т.І. Історія формування антимонопольної політики та законодавства в Європейському союзі. *Право і суспільство*. 2019. № 1 частина 2. С. 176-181

Індивідуальні завдання для здобувачів денної форми навчання

1. Підготовка реферату за обраною тематикою:

- Звичаї ділового обороту у регулюванні підприємницької діяльності.
- Свобода підприємницької діяльності: зміст та значення.
- Систематичність здійснення підприємницької діяльності: науковий погляд та проблеми практичного застосування.
- Організаційно-правові форми юридичних осіб у контексті ЦК та ГК України: порівняльний аспект.
- Особливості правового статусу фізичних осіб-підприємців
- Модельний статут підприємства: поняття, значення, особливості застосування.
- Основні засади дії принципу мовчазної згоди на етапі припинення суб'єкта підприємницької діяльності.
- Особливості правового регулювання збитків за Цивільним та Господарським кодексами.
- Антиконтурентні дії органів державної влади та місцевого самоврядування: поняття та прояви.
- Способи захисту прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності від зловживань монопольним становищем іншими суб'єктами господарювання.
- Співвідношення адміністративної відповідальності та адміністративно-господарських санкцій за порушення у сфері підприємницької діяльності.
- Значення вини суб'єкта підприємницької діяльності у вирішенні питання про притягнення його до господарсько-правової відповідальності.
- Особливості нотаріального захисту інтересів суб'єктів підприємницької діяльності.
- Медіація як спосіб позасудового розв'язання конфліктів суб'єктів підприємницької діяльності.
- Переваги вирішення спорів між суб'єктами підприємницької діяльності в міжнародних комерційних арбітражних судах.

2. Складання бібліографічного опису наукових публікацій за наступною тематикою:

- Поняття та ознаки підприємницької діяльності.
- Особливості правового статусу фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності (громадян-підприємців).
- Правове становище акціонерного товариства.
- Інститут державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності
- Інститут ліцензування суб'єктів підприємницької діяльності
- Право на захист прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності.
- Поняття та ознаки підприємницького договору.
- Інститут припинення суб'єктів підприємницької діяльності
- Загальна характеристика інвестиційної діяльності.
- Відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності

– Захист підприємницької діяльності від недобросовісної конкуренції.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Тема 1. Загально-теоретичні положення підприємницького права України (2 години).

Методичні рекомендації: Основні засади ринкової економіки передбачають повну господарську самостійність суб'єктів підприємництва, які функціонують в народному господарстві, вступаючи при цьому в різноманітні господарсько – виробничі, організаційно – господарські та внутрішньогосподарські відносини. Всі ці відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності регулюються нормами підприємницького права, завдяки чому вони набувають характеру правовідносин. В процесі підготовки теми слід з'ясувати зміст підприємницьких правовідносин, як предмету підприємницького права, а також сутність та ознаки підприємницької діяльності і визначити її співвідношення із господарською діяльністю.

Норми підприємницького права як загальні правила поведінки суб'єктів підприємницьких відносин функціонують завдяки своїй нормативній формі – формі нормативних актів. Система підприємницького права загалом обумовлена предметом регулювання. Підприємницьке законодавство становить нормативну основу господарського правопорядку – правил організації, безпосереднього здійснення та управління господарською діяльністю. В процесі підготовки теми, важливо також, визначити конституційні засади правопорядку у сфері підприємництва, значення нормативно – правових актів у сфері господарювання та їхні особливості. Підприємницьке законодавство окреслене лише підприємницькими відносинами і не включає в себе всіх нормативних актів (фінансового, адміністративного, трудового права тощо), які теж регулюють народне господарство. У такому спеціальному значенні підприємницьке законодавство кодифіковане шляхом прийняття Господарського кодексу, характеристиці якого виділено окреме питання. Особливу увагу слід звернути на співвідношення між Господарським та Цивільним кодексами України. Значну роль у вдосконаленні підприємницького законодавства відіграє судова практика, і хоча офіційно судові рішення не є джерелом права, проте вони фактично виконують таку роль у певних випадках (зокрема, у разі наявності прогалин у нормативних актах, що регулюють підприємницькі відносини).

Питання для обговорення:

1. Поняття та предмет регулювання підприємницького права. Підприємницько-правові відносини та їх структура.
2. Методи правового регулювання підприємницьких відносин.
3. Поняття та ознаки підприємницької діяльності. Співвідношення підприємницької

діяльності з господарською діяльністю.

4. Принципи здійснення підприємницької діяльності. Свобода підприємницької діяльності та її межі.

5. Джерела підприємницького права:

- конституційні засади регулювання підприємництва.

- Господарський та Цивільний кодекси як основні акти у сфері регулювання підприємницької діяльності.

- судова практика та її роль як джерела підприємницького права.

Практичні завдання:

Завдання 1. Чи є підприємницькою наступна діяльність:

а) громадянин будує майстерню сусіду за винагороду;

б) громадянин купив акції АТ з метою одержання дивідендів;

в) некомерційне підприємство продає надлишки майна, яке знаходиться у нього на балансі?

Завдання 2. Яким видам діяльності (із нижче перерахованих) притаманні такі ознаки:

- здійснення діяльності щодо виробництва товарів;
- реалізація товарів на платній основі;
- здійснення діяльності з метою отримання прибутку;
- здійснення діяльності з виробництва із застосуванням інноваційних технологій;
- основна мета діяльності — задоволення суспільних потреб у певних товарах (роботах, послугах) безвідносно від її прибутковості?

Види діяльності:

а) благодійна діяльність;

б) підприємницька діяльність;

в) господарська некомерційна діяльність.

Задача 1.

У приміщенні навчального закладу було розміщено оголошення, у якому господиня О. пропонувала взяти на квартиру двох студенток для проживання на строк не менше одного року з оплатою 1 000 (одна тисяча) гривень за місяць. Ознайомившись із текстом оголошення, працівники районної державної податкової інспекції відвідали господиню О. і вказали їй на необхідність зареєструватися в якості фізичної особи-підприємця. Господиня О. відмовилася виконувати вимогу працівників податкової інспекції, оскільки вона бере на квартиру студенток вперше; квартира є її особистою власністю, яку вона може використовувати за будь-яким призначенням. Окрім того, вона вчасно оплачує комунальні послуги та податки. Перед державою невиконаних зобов'язань не має. Вирішіть спір. Назвіть ознаки підприємницької діяльності. Чи обґрунтованою є вимога працівників державної податкової інспекції.

Задача 2.

ТОВ «Будмонтаж» та ТОВ «Дитячий табір «Ромашка» уклали договір міни, згідно якого ТОВ «Будмонтаж» зобов'язувалось виконати роботи по ремонту дитячого табору, а останній — в обмін надати послуги оздоровлення дітей працівників будівельної компанії. Норми якого законодавчого акта (ЦК чи ГК України), що регулюють договір міни, повинні застосовуватись у данному випадку?

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягає особливість підприємницького права як галузі права?
2. Що є предметом підприємницького права?
3. Які методи підприємницького права Ви знаєте?
4. Що являє собою система підприємницького права?
5. Яке співвідношення понять "господарська діяльність" і "підприємницька діяльність"?
6. Назвіть відмінності підприємницької діяльності від господарської діяльності?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
4. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
6. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23.02.2006 № 3480-IV .URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
7. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р. № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
8. Закон України «Про підприємництво» (чинна -**стаття 4**) від 07.02.1991 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>
9. Аганіна А.О. Правове регулювання підприємницької діяльності: історичний аспект. *Вісник Запорізького національного університету* . 2018. №1. С. 8-21
10. Бевз С.І. Підприємницьке право в схемах: загальна частина: Навч. посіб. К ПП «Фірма «Гранмна»., 2012. –292 с.
11. ГЛІБКО С. В., ГРЕЧКО О. А. Конституційні гарантії права на підприємницьку діяльність. *Право та інноваційне суспільство*. № 2 (15) 2020. С.154-160.
12. Дякуновський О. Є. Систематичність та одержання прибутку як ознаки підприємництва в Україні: досвід Республіки Польща. *Juris Europensis Scientia*. Випуск

3, 2020. С.31-37

13.Єршова С.І. До питання про ознаки підприємницької діяльності: законодавчі та теоретичні аспекти. *Держава та регіони*. 2014. С. 94-103.

14. Кондратов Б.В. Підприємницьке право як самостійна галузь права: до постановки питання. *Порівняльно-аналітичне право*.2016. №2.С.69-70

15. Корнєєв Ю. В.. Підприємницьке право України: Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2019. 120 с.

16.Моїсеєнко Ю. М.Свобода підприємницької діяльності і її межі у світлі диференціації організаційно- правових форм господарювання. *Київський часопис права*, (4), 44-49.
<https://doi.org/10.32782/klj/2022.4.6>

17.Маматова Л.Ш.Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні. REPORTER OF THE PRIAZOVSKYI STATE TECHNICAL UNIVERSITY. Section: Economic sciences .2018, Issue 35.С.33-40

18.Олійник А. Методологія дослідження конституційної свободи особи на підприємницьку діяльність в Україні. *Підприємництво, господарство і право*.2019. № 3 (277). С. 208-212.

19. ОЛІЙНИК А. Ю. Поняття реалізації конституційної свободи на підприємницьку діяльність в Україні. *Право і суспільство* .№ 2. 2020. С.98-103

20.Підприємництво [Текст] : підручник / С. В. Панченко, В. Л. Дикань, О. В. Шраменко [та ін.]. Харків : УкрДУЗТ, 2018. Ч. 1. Теоретичні основи організації підприємницької діяльності. 241 с

21.Сагайдак Ю. Підприємницька діяльність як основна форма реалізації економічних прав людини. Теоретико- правовий аспект. *Підприємництво, господарство і право*.2016.№7.С.44-48

Тема 2. Суб'єкти підприємницького права (2 години)

Методичні рекомендації: Ринкова економіка породила різні організаційні форми суб'єктів підприємництва: громадяни – підприємці,господарські товариства, приватні підприємства. Поняття суб'єкта підприємницького права обґрунтоване теорією підприємницького права, яка виходить з того, що суб'єктами підприємницького права є учасники підприємницьких відносин. Найбільшу та найважливішу для господарської діяльності групу суб'єктів підприємницького права складають суб'єкти підприємництва. Тому саме їх правовому статусу приділяється головна увага у цьому семінарському занятті.

Метою даного семінарського заняття є правовий аналіз видів суб'єктів підприємництва у загальних рисах.

Серед суб'єктів належну увагу слід звернути на таку категорію як громадянин – підприємець. В процесі підготовки до семінарських занять студенти повинні опанувати питання, пов'язані із визначенням правового статусу громадянина – підприємця.

Домінуюче місце серед суб'єктів господарювання належить підприємствам. Це зумовлено особливостями економічними і соціальними функціями підприємства

в економічній системі, а саме функціями товаровиробника, який задовільняє суспільні потреби у продукції, роботах, послугах.

На основі аналізу відповідних норм Господарського кодексу України важливо визначити поняття підприємства як організаційно – правової форми господарювання, їх види, особливості організаційної структури та управління підприємством.

Питання для обговорення:

1. Поняття суб'єкта підприємницького права, його співвідношення з поняттям суб'єкта господарювання (господарської діяльності).

2. Особливості правового статусу фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності (громадян-підприємців).

3. Поняття та правовий статус приватного підприємства.

4. Господарські товариства як суб'єкти підприємницької діяльності.

-правове становище акціонерного товариства.

-правовий статус товариства з додатковою та обмеженою відповідальністю.

-правовий статус виробничого кооперативу

Практичні завдання:

Завдання 1. Які з нижченазваних осіб не можуть бути засновниками суб'єкта підприємницької діяльності зі статусом юридичної особи?

а) народні депутати України;

б) державні підприємства;

в) державні службовці;

г) особи, позбавлені судом права займатися тим видом діяльності, який має бути основним для підприємницької організації, що засновується;

д) іноземці;

е) казенні підприємства;

є) військовослужбовці;

ж) особи, з яких не знята (не погашена) судимість;

з) особа у віці від 14 до 18 років.

Відповіді обґрунтуйте з посиланням на норми чинного законодавства.

Задача 1. Громадянин Туреччини, який закінчив Українську медичну стоматологічну академію в м.Полтава, одружився на українці та вирішив відкрити приватну стоматологічну практику в Україні. Чи може іноземний громадянин здійснювати підприємницьку діяльність в Україні? Якщо так, то визначте умови, за виконання яких він може це зробити. Порадьте оптимальну організаційно-правову форму здійснення зазначеної діяльності.

Задача 2. Троє громадян вирішили створити господарське товариство, яке б характеризувалося: можливістю залучення коштів інших осіб (незасновників) з метою створення значного за розмірами капіталу; незначним ризиком для учасників товариства у разі негараздів у його діяльності; обмеженим рухом учасників; незначним рівнем публічності діяльності товариства; можливістю формування виконавчого органу не лише з учасників товариства, а й з найманих працівників.

Якому виду господарських товариств відповідають ці ознаки? Які дії мають виконати засновники для реалізації свого задуму?

Задача 3. Приймаючи рішення про створення акціонерного товариства, засновники мали вирішити питання:

1. Який вид цього товариства – публічне чи приватне – дає можливість на стадії заснування (до державної реєстрації) сплатити меншу частину статутного фонду?

2. Хто із засновників може бути звільнений від сплати обов'язкової частини своєї частки до державної реєстрації товариства?

3. Яким чином має відбуватися повна сплата частки засновника?

Допоможіть засновникам знайти відповіді на поставлені запитання.

Задача 4. Акціонер приватного акціонерного товариства «Омега» продав належні йому акції своєму приятелю. Засновники цього товариства звернулися до суду з позовом про визнання недійсним договору купівлі-продажу цих акцій на тій підставі, що установчим договором про заснування товариства була передбачена заборона відчуження акцій товариства третім особам без згоди самого товариства та його акціонерів, які мали переважне право на придбання акцій товариства, що відчужуються.

У чому полягає різниця у правовому статусі (правах та обов'язках) акціонерів публічного АТ і приватного АТ? Яке рішення має винести суд? Обґрунтуйте свою відповідь.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке суб'єкт підприємницької діяльності?

2. Якими ознаками характеризується суб'єкт підприємницької діяльності?

3. Які види суб'єктів підприємницької діяльності передбачено чинним законодавством?

4. Які особливості правового статусу фізичних осіб-підприємців?

5. Які обмеження у здійсненні фізичними особами окремих видів підприємницької діяльності передбачені законодавством?

6.3 якою метою створюються виробничі кооперативи? Яким чином ця мета впливає на особливості правового становища виробничого кооперативу?

7. У чому полягає універсальність організаційно – правової форми господарського товариства?

8. Які види господарських товариств ви знаєте? За якими ознаками здійснюється класифікація господарських товариств?

9. Порівняйте правове становище товариства з обмеженою відповідальністю і закритого акціонерного товариства, зазначивши їх спільні та відмінні риси?

Перелік рекомендованої літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>

2. Господарський кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

4. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

5. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-

IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>

6. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»

від 23.02.2006 № 3480-IV . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

7. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб — підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р. № 755-IV. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

8. Закон України «Про підприємництво» (чинна -**стаття 4**) від 07.02.1991 року URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>

9. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 № 2465-IX URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>

10. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від

06.02.2018 № 2275-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>

11. Господарське право : навч. посібник / укл. А.А. Бутирський. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 144 с

12. Ватрас В. Доктринальні та нормативні питання визначення складу учасників господарських та інших видів підприємницьких товариств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* Том 1 № 74 (2022). С.93-97

13. Гарагонич О.В. Господарська правосуб'єктність акціонерних товариств: дис. на здобуття наук. ступ. док. юр. наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право; господарське процесуальне право (081 – Право). Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень Національної академії наук України» НАН України, Київ, 2020. с.466

14. Грудницька С.М., О.С. Шеремет. Удосконалення правового регулювання організації і діяльності повних товариств. URL:

https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/13694/1/Hrudnytska_Sheremet_73-81.pdf

15. Зеліско А.В. Підприємницькі юридичні особи приватного права як суб'єкти цивільних правовідносин: монографія/ Алла Володимирівна Зеліско.- Івано-Франківськ, Прикарпат.нац.ун-т ім. Василя Стефаника.2016 .445с.

16. Зеліско А. Підприємницькі юридичні особи приватного права: термінологічний аналіз. *Підприємництво, господарство і право* .2016. № 4 (242). С. 19-24

17. Касьяненко Д.І., Герасимова Г.В. Особливості господарювання фізичної особи як суб'єкта підприємницької діяльності. *Молодий вчений.* №10 (62). 2018. С.659-662

18. Кузнецов М. Що обрати — ТОВ чи ПП?. *Юридична газета.* №6 (736). URL:

<https://yur-gazeta.com/publications/practice/korporativne-pravo-ma/shcho-obrati--tov-chi-pp.html>

19. Овченко О. В. Роль та місце командитного товариства в системі господарських

товариств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.* 2022 № 60.С.43-46

20.Сіщук Л.Підприємницькі юридичні особи в умовах рекодифікації цивільного законодавства України. *Підприємництво, господарство і право.*№4.2021.С.74-80

21.Попов Ю. Ю. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» : наук.-практ. комент. / Ю. Ю. Попов. Київ : К.І.С., 2019. 392 с.

22.Правові засади створення, діяльності та припинення юридичних осіб в Україні: навч. посібник / Ю. М. Юркевич, У. Б. Андрусів, О. Б. ВербаСидор та ін.; за ред. Ю. М. Юркевича. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 412 с